

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Дишко О. Л.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної культури*

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

просп. Волі, 36, Луцьк, Україна

orcid.org/0000-0002-1310-6950

odyshko@lpc.ukr.education

Ключові слова:

*активні й інтерактивні
методи навчання,
студентоцентроване
навчання, проєктні технології,
метод проблем, навчання
через дію, проєктування,
моделювання.*

У статті аналізується впровадження методу проєкту у процес навчання майбутніх учителів фізичної культури в сучасних умовах розвитку педагогічної діяльності, зокрема й оздоровчо-рекреаційної роботи. Підкреслено особливу роль учителів фізичної культури в усебічному розвитку учнівської молоді. Обґрунтовується доцільність застосування методу проєктів у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури як одного з найдієвіших методів активного й інтерактивного навчання, доводиться його ефективність для підвищення рівня теоретичної та практичної підготовленості здобувача вищої та передвищої фахової освіти завдяки можливості моделювати цілісний зміст майбутньої професійної діяльності молодих фахівців. Відображено теоретичний та історичний аспекти використання методу проєкту в освітньому процесі, проаналізовано положення праць вітчизняних і закордонних дослідників щодо проблеми впровадження в навчання активних та інтерактивних методів, зокрема методу проєкту, його розуміння в контексті навчання студентів. Проаналізовано значення терміна «проєкт» із метою доцільності його використання. Висвітлюється ідейна основа методу проєктів, типові вимоги до використання проєктування, наводяться ознаки проєкту. Окремо виділено етапи розроблення та реалізації спортивно-оздоровчих і рекреаційних проєктів, наводяться переваги проєктної діяльності майбутнього фахівця в галузі фізичної культури і спорту. Описано етапи роботи у проєктних групах під час вивчення дисциплін «Фізична рекреація» та «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності». Наведено результати опитування викладачів кафедри фізичної культури щодо використання методу проєктів у професійній діяльності й анкетування майбутніх учителів фізичної культури щодо використання викладачами методу проєктів у процесі вивчення різних навчальних дисциплін. У підсумку робиться висновок про ефективність застосування методу проєктів у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури завдяки максимальному наближенню цього методу до реальних професійних ситуацій для підвищення мотивації студентів, упровадження студентоцентрованого навчання, розвитку фахових компетентностей і креативності.

THE USE OF PROJECT METHOD FOR ACTIVATION OF HEALTH AND RECREATION ACTIVITIES OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

Dyshko O. L.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Physical Education
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council
Voli ave., 36, Lutsk, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1310-6950
odyshko@lpc.ukr.education*

Key words: *active and interactive teaching methods, student-centered learning, project-based technologies, problem method, learning by doing, design, modelling.*

The introduction of the project method into the process of teaching future teachers of physical culture in the modern conditions of the development of pedagogical activity is analysed in this article, in particular, health and recreational work. The special role of physical education teachers in the comprehensive development of young students is emphasized. The expediency of applying the project method in the process of training future teachers of physical culture as one of the most effective methods of active and interactive learning is substantiated, its effectiveness is proved to increase the level of theoretical and practical preparedness of a candidate for higher and professional education due to the ability to model the integral content of the future professional activity of young specialists. The theoretical and historical aspects of the use of the project method in the educational process are reflected, the provisions of the work of domestic and foreign researchers on the problem of introducing active and interactive methods into teaching, in particular, the project method and its understanding in the context of student learning, are analysed. The meaning of the definition of the project is analysed in order to expediency of its use. The ideological basis of the method of projects, the usual requirements for the use of design are highlighted, the signs of the project are given. Separately, the stages of development and implementation of sports, recreational and recreational projects are singled out, the advantages of the project activity of the future specialist in the field of physical culture and sports are given. The stages of work in project groups for the study of the disciplines "Physical recreation" and "Theory and technologies of health-improving and recreational motor activity" are described. The results of a survey of teachers of the Department of Physical Education on the use of the project method in their professional activities and a survey of future teachers of physical culture on the use of the project method by teachers in the process of studying various academic disciplines are presented. As a result, a conclusion is made about the effectiveness of the application of the project method in the process of training future physical education teachers due to the maximum approximation of this method to real professional situations to increase student motivation, introduce student-centered learning, develop professional competencies and creativity.

Постановка проблеми. У сучасних реаліях, у яких опинилася наша держава, надзвичайно важливі збереження та зміцнення здоров'я, а також підвищення загального рівня фізичної підготовленості всіх верств населення. Особлива роль у реалізації цього завдання належить учителям фізичної культури, які активно стимулюють усебічний фізичний розвиток учнівської молоді, проведення

вільного часу з метою оздоровлення, організації рекреаційних заходів і формування навичок ведення здорового способу життя.

Аналіз досліджень та публікацій. Науковиця Н. Крутогорська зазначає: «Сучасна школа потребує вчителя із творчим науково-педагогічним мисленням, з високою професійною мобільністю, здатного працювати не лише на уроці фіз-

культури, а й поза межами класу, школи – під час проведення фізкультурно-масової, оздоровчої, спортивної роботи, готового до самостійного інноваційного пошуку» [6].

Слушною є думка Н. Винника [5], який звертає увагу на те, що застосування інтерактивних методів навчання в контексті формування готовності вчителів фізичного виховання до спортивно-оздоровчої діяльності в закладах середньої освіти уможливило відтворення проблемної ситуації, що дає змогу апробувати у штучно створених умовах уже набутий досвід. Використання активних та інтерактивних методів навчання, які донедавна вважалися інноваційним підходом, на думку авторів [10], нині є необхідною умовою підвищення якості освіти. Вони стверджують, що інтерактивне навчання є саме тим засобом, що сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, оскільки воно базується на широкому комплексному використанні дидактичних і організаційно-управлінських засобів. Отже, таке поєднання дозволяє забезпечувати високий рівень засвоєння матеріалу та підвищує на практиці орієнтованість освітнього процесу [10].

Дослідниця Н. Белікова [1] наголошує, що активні й інтерактивні методи навчання дозволяють моделювати цілісний зміст майбутньої професійної діяльності фахівців. Таке навчання надає нової якості традиційним формам навчально-виховного процесу у вищій школі: відбувається зміщення центру значущості: із процесів передачі, обробки та засвоєння інформації на самостійний пошук її студентами та моделювання способів застосування цієї інформації в майбутній професійній діяльності.

Отже, досвід використання активних та інтерактивних методів навчання у вищій та фаховій передвищій освіті свідчить, що одними з найбільш ефективних методів навчання є проєктні, які максимально точно інтерпретують реальні професійні ситуації й уможливають реалізацію студентоцентрованого навчання, що розглядається як «процес якісної трансформації освітнього середовища для студентів та інших осіб, які навчаються, метою якого є розширення їх автономії та здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що передбачає нові підходи до розробки навчальних програм, викладання та навчання» [7]. Вказане положення вимагає застосування методу проєктів у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, зокрема й до спортивно-оздоровчої та рекреаційної.

Як стверджує С. Гончаренко, метод проєктів – це організація навчання, за якою набуваються знання та навички у процесі планування та виконання практичних завдань [4]. С. Сисоєва метод проєктів трактує як педагогічну техноло-

гію, що відображає реалізацію особистісно зорієнтованого підходу в освіті та сприяє формуванню вміння людини постіндустріального суспільства адаптуватися до швидких змін умов життя [13]. Дещо схоже визначення цього терміна пропонує Л. Хоружа, додаючи, що це – спосіб розвитку творчості, самостійності, прагнення до ідеально перспективного перетворення світу за допомогою креативних дій і операцій у процесі створення конкретного продукту [16].

На думку Є. Павлюк, 1) проєкт є міжпредметним і потребує актуалізації знань із різних галузей, сприяє інтеграції змісту дисциплін фахової підготовки, а також інших навчальних циклів; 2) процес виконання проєкту уможливує поєднання навчальної діяльності з іншими видами діяльності (дослідницька, естетична тощо); 3) робота над проєктом поєднує самостійну індивідуальну діяльність студента з парною, груповою і фронтальною творчою діяльністю з розв'язання певної проблеми [9, с. 137].

Мета дослідження – проаналізувати можливості розроблення та реалізації спортивно-оздоровчих і рекреаційних проєктів майбутніми вчителями фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Застосування методу проєктів в освітньому процесі вищої школи спрямовує викладачів на створення умов для розвитку ініціативності студентської молоді, залучення їх до активної професійної діяльності. Тенденція впровадження проєктних технологій нині є стандартною практикою для професійної підготовки фахівців, учителів фізичної культури також.

Історія застосування проєктного підходу починається з 1702 р. в Королівській академії архітектури в Парижі, при якій функціонувала школа архітекторів, де проводилися конкурси серед студентів на найкращий проєкт. Метод дозволяв розкривати глибинний потенціал творчих здібностей, а розроблені проєкти мали попит. У першій половині XIX ст. цей досвід перейняли в німецькомовних країнах у сфері професійної підготовки. В американській школі метод проєктів було застосовано на межі XIX–XX ст., однак уже не як метод професійної підготовки, а як навчальний метод у школі. У 1900–1915 рр. Джон і Евелін Д'юї організували «Школу майбутнього» на основі проєктного підходу. У 1918 р. Вільям Кільпатрик спробував описати метод проєктів як такий, що орієнтований на інтереси дітей, тобто базується на дитиноцентризмі [2; 9].

У 20-х рр. XX ст. метод проєктів суттєво вплинув навіть на розвиток радянської педагогіки. Фактично на нього спиралася Декларація про єдину трудову школу 1918 р. У 1929–1932 рр. метод проєктів широко застосовувався у шкільній практиці в Україні. Загалом, увесь період із 1918

до 1933 р. можна вважати часом шкільних експериментів. Відмітною ознакою проєктів на початку 30-х рр. минулого століття був їхній тісний зв'язок із життям та інтересами дитини. З 1930-х рр. на кілька десятиліть метод проєктів майже не застосовувався, оскільки методи навчання розглядались переважно як способи передавання знань, і лише нещодавно він знову привернув до себе увагу. Нині вчені визначають метод проєктів як відкриту педагогічну систему, що містить певну сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого та цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості учня [8; 7].

Вирішальне значення для розвитку ідеї проєктів мав сформульований Дж. Дьюї головний принцип навчання – «навчання через дію», за яким сутністю процесу навчання є відкриття, тобто постійне, реальне втілення чогось нового. Саме вона стала основою розробленого вченим методу проєктів, або «методу проблем» [14, с. 153].

Значимо, що поняття «проєкт» походить від латинського “*projetus*” і означає буквально «викинутий вперед», а із французької мови “*projet*” перекладається як «намір, який буде здійснено в майбутньому». У визначенні проєкту, запропонованому І. Зимньою, відображено найважливішу особливість методу проєктів: це «самостійно планована й реалізована учнями робота, у якій мовленнєве спілкування вплетене в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності». В основу методу проєктів покладено ідею, що відображає саму сутність поняття «проєкт», його прагматичну спрямованість на результат, який отримано внаслідок вирішення тієї чи іншої практично чи теоретично значущої проблеми. Найважливішим є те, що цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб домогтися такого результату, необхідно вміти самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми за допомогою знань із різних галузей, прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів розв'язання проблеми, установлювати причинно-наслідкові зв'язки [14, с. 155].

Комплексний аналіз досліджень у галузі проєктної діяльності дозволяє виділити типові вимоги до використання проєктування: наявність проблеми дослідження, яка має значення у професійному плані та потребує дослідницького пошуку, та інтегрованих знань; планування результатів дослідження, які містять у собі практичну, теоретичну та наукову новизну; самостійна діяльність; проєктування та моделювання змістової частини проєкту; використання методів дослідження (визначення проблеми, обговорення способів її вирішення й оформлення кінцевих результатів; збір, аналіз і систематизація отриманих результа-

тів; підбиття підсумків, їх презентація, висновки та пропозиції нових тем і проблем подальшого дослідження) [11].

Науковиця О. Дербак узагальнила такі ознаки проєкту, як: зміна стану – реалізація проєкту завжди пов'язана із цілеспрямованими змінами певної системи, перетворення наявного її стану на бажаний; обґрунтування рішення – проєкт передбачає вибір альтернативних рішень за умови обмеженості ресурсів; неповторність – заходи реалізації проєкту мають такий рівень інновацій і структуру, що дозволяє відрізнити один проєкт від іншого. Отже, в основу роботи над проєктом покладено розвиток пізнавальних, творчих навичок студентів, умінь самостійно конструювати й інтегрувати знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, планувати діяльність, здійснювати цілепокладання і самоаналіз [5].

Аналіз комплексу літературних джерел, здійснений С. Сисоєвою та Н. Батечко, дозволив виділити кілька етапів розроблення та реалізації спортивно-оздоровчих і рекреаційних проєктів: мотиваційно-цільовий етап; пошуково-діяльницький етап; технологічний етап; завершальний етап. Водночас важливо зазначити, що виділення етапів проєктування, створення алгоритму роботи над проєктом є умовним, оскільки розроблення та впровадження спортивно-оздоровчих і рекреаційних проєктів є творчим процесом, що передбачає авторське бачення та динамічний підхід до процесу [12].

Як зазначають науковці П. Хоменко та М. Прилуцький, проєктна діяльність майбутнього фахівця в галузі фізичної культури і спорту має низку переваг перед іншими методами підготовки. Насамперед тому, що вона має міждисциплінарний характер, оскільки розроблення спортивно-оздоровчих і рекреаційних проєктів вимагає залучення знань із різних навчальних дисциплін, власного життєвого досвіду або його набуття в результаті виконання проєкту. Водночас використання технології проєктної діяльності сприяє актуалізації професійних інтересів здобувачів вищої освіти, інтеграції визначеного завдання в контекст майбутньої професійної діяльності. Також технологія проєктної діяльності сприяє професійному самовизначенню особистості, оскільки в межах навчального проєктування можна запропонувати здобувачам вирішити реальне, наближене до майбутньої професії завдання, розвивати в них здатність до виконання професійних функцій і професійної діяльності [15].

У процесі вивчення освітніх компонент «Фізична рекреація» та «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності» кожен зі студентів має розробити і представити проєкт спортивно-оздоровчого, рекреаційного спря-

мування, який може мати аналітичний, дослідницький, креативний, прогностичний та ігровий характер. Наприклад, на практичному занятті майбутнім учителям фізичної культури пропонується розробити сценарій спортивного свята. Студенти об'єднуються у проектні групи, їхня робота проводиться в чотири етапи. На першому етапі вони займаються пошуком і збором конкретної інформації щодо поставленого завдання. На другому – узагальненні результатів дослідження, внесенням власних розроблених матеріалів та їх оформленням відповідно до вимог. На третьому – кожна із груп представляє свій проект спортивного свята. Виграє та група, яка найкраще презентує свою роботу з дотриманням усіх вимог щодо організації та проведення таких заходів. Переможець визначається у процесі колективного обговорення. Заключним етапом є реалізація проекту на практиці у ЗЗСО та врахування думки вчителя-практика щодо проведення заходу. Це дає змогу закріпити набуті теоретичні знання на практиці та є важливим показником продуктивності навчальної діяльності в закладі вищої освіти.

Нами було проведено опитування викладачів кафедри фізичної культури щодо використання методу проектів у своїй професійній діяльності. Отримані результати такі: 23,1% – ніколи не використовували метод проектів, 30,8% – успішно впроваджували досліджувані технології один чи декілька разів, 46,1% – постійно їх використо-

вують у роботі зі студентами. Також ми провели анкетування майбутніх учителів фізичної культури (58 студентів) щодо використання викладачами методу проектів під час вивчення різних дисциплін. Виявилось, що 82,8% студентів позитивно ставляться до впровадження проектного навчання, 91,4% опитаних зазначили, що робота над проектами стимулює інтерес до професійної діяльності.

Отже, впровадження методу проектів у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури допомагає зробити процес навчання максимально наближеним до реальної професійної діяльності; підвищити мотивацію до обраної професії; уможливує реалізацію студентоцентрованого навчання; сприяє розвитку професійних компетентностей, креативності здобувача вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Отже, розроблення та реалізація спортивно-оздоровчих і рекреаційних проектів майбутніми вчителями фізичної культури є ефективною технологією, яка суттєво активізує практичні заняття освітніх компонент «Фізична рекреація» та «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності», підвищує рівень опанування професійно-педагогічної діяльності.

Перспективу подальших наукових розробок убачаємо в дослідженні різних форм позааудиторної спортивно-оздоровчої та рекреаційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белікова Н. З досвіду використання інтерактивних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. 2014. Вип. 37. С. 348–353.
2. Буркова Л. Проектний підхід в освіті: концептуальні основи. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2015. Вип. 2. С. 6–14.
3. Винник Н. Використання інтерактивних технологій при формуванні готовності вчителів фізичного виховання до спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Вип. 1 (38). С. 76–79.
4. Гончаренко С. Педагогічні дослідження. *Методологічні поради молодим науковцям*. Київ ; Вінниця, 2008. 278 с.
5. Дербак О. Підготовка майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії засобами проектних технологій : дис. ... канд. пед. наук. Дніпро, 2021. URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/K_08_120_02/2021/Derbak_O_dissertation.pdf (дата звернення: 18.08.2022).
6. Крутогорська Н. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до виховної роботи у школі з формування здорового способу життя. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янськ, 2010. Вип. 50 (1). С. 40–51.
7. Кудрявцева Т. Студентоцентроване навчання як сучасна парадигма вищої освіти. URL: http://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/Kudriavtseva_pedagog-chyt-2018.pdf (дата звернення: 02.09.2022).
8. Онопрієнко О. Проектна діяльність у початковій школі : методичний посібник. Київ, 2013. 78 с. URL: https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Projektna_diyalnist.pdf (дата звернення: 10.09.2022).
9. Павлюк Є. Сучасні технології навчання і процес фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 34. С. 135–138.

10. Інтерактивні методи навчання як інструмент маркетингу освітніх послуг / Л. Сагер. *Вісник Сумського державного університету*. 2018. № 4. С. 13–24.
11. Сарнавська Н. Проектна діяльність як мотивуючий фактор у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців. *Мистецтво наукової думки*. 2019. № 2. С. 37–39.
12. Сисоєва С., Батечко Н. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку. Київ, 2011. С. 241–251.
13. Сисоєва С. Особистісно зорієнтовані технології: метод проектів. *Підручник для директора*. 2005. № 9–10. С. 25–31.
14. Сілакова Т. Проектні технології підготовки студентів. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2017. № 11. С. 153–158.
15. Хоменко П., Прилуцький М. Теоретико-методичні аспекти формування проектної компетентності майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту. *Педагогічні науки*. 2021. № 78. URL: <http://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/249847/247433>
16. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. *Шлях освіти*. 2006. № 2. С. 11–15.

REFERENCES

1. Byelikova, N.O. (2014). Z dosvidu vykorystannya interaktyvnykh metodiv navchannya u profesijnij pidgotovci majbutnix faxivciv z fizychnogo vuxovannya ta sportu [From the experience of using interactive teaching methods in the professional training of future specialists in physical education and sports]. *Suchasni informacijni tehnologiyi ta innovacijni metodyky navchannya v pidgotovci faxivciv: metodologiya, teoriya, dosvid, problemy: zb. nauk. pr., vyp. 37, P. 348–353*.
2. Burkova, L. (2015). Proektnyi pidkhid v osviti: kontseptualni osnovy [Project approach in education: conceptual foundations]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy, vol. 2, pp. 6–14*.
3. Vynnyk, N.M. (2016). Vykorystannya interaktyvnykh tehnologij pry formuvanni gotovnosti vchyteliv fizychnogo vuxovannya do sportyvno-ozdorovchoyi diyal'nosti u serednix navchalnyx zakladax [The use of interactive technologies in the formation of the readiness of physical education teachers for sports and recreational activities in secondary educational institutions]. *Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo universytetu. Vyp. 1 (38), p. 76–79*.
4. Honcharenko, S.U. (2008). Pedahohichni doslidzhennia. Metodolohichni porady molodym naukovtsiam [Pedagogical research. Methodological advice for young scientists]. Kyiv ; Vinnytsia, 278 p.
5. Derbak O.A. (2021). Pidhotovka maybutnikh bakalavriv z turyzmu do profesijnoyi vzayemodiyi zasobamy proyektnykh tekhnolohiy [Preparation of future bachelors of tourism for professional interaction by using project technologies]. *Dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. ped. nauk. Dnipro*. Available at: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/K_08_120_02/2021/Derbak_O_dissertation.pdf (Last accessed: 18.08.2022).
6. Krutohorska, N.Yu. Pidhotovka maybutn'oho vchytelya fizychnoyi kul'tury do vykhovnoyi roboty v shkoli z formuvannya zdorovoho sposobu zhyttya [Preparation of the future teacher of physical culture for educational work in the school on the formation of a healthy lifestyle]. *Humanizatsiya navchal'no-vykhovnoho protsesu. Slovyansk, 2010. Vyp. 50 (1). P. 40–51*.
7. Kudryavtseva, T.O. Studentotsentrovane navchannya yak suchasna paradyhma vyshchoyi osvity [Student-centered learning as a modern paradigm of higher education]. Available at: http://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/Kudriavtseva_pedagog-chyt-2018.pdf (Last accessed: 02.09.2022).
8. Onopriienko, O.V. (2013) Proektna diialnist u pochatkovii shkoli: metodychnyi posibnyk [Project activity in primary school: methodical manual]. Kyiv : LLC CITIPRINT, 78 p. Available at: https://base.kristi.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Proektna_diyalnist.pdf (Last accessed: 10.09.2022).
9. Pavlyuk, Ye.O. Suchasni tekhnolohiyi navchannya i protses fakhovoyi pidhotovky maybutnikh treneriv-vykladachiv u VNZ [Modern learning technologies and the process of professional training of future trainers-teachers in universities]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2014. Vyp. 34. P. 135–138.
10. Saher, L.Yu., Syhyda, L.O., Kolesnyk, A.A. Interaktyvni metody navchannya yak instrument marketynhu osvitnikh posluh [Interactive learning methods as a tool for marketing educational services]. *Visnyk Sums'koho derzhavnogo universytetu*. 2018. № 4. P. 13–24.
11. Sarnavska, N.I. (2019). Proektna diialnist yak motyvuiuchyiy faktor u formuvanni inshomovnoi komunikativnoi kom-petentnosti maibutnikh fakhivtsiv [Project activity as a motivating factor in the formation of foreign language com-municative competence of future professionals]. *ΛΟΗΟΣ*. The art of scientific thought, 2, P. 37–39.

12. Sysoieva, S.O., & Batechko, N.H. (2011). Vyscha osvita Ukrainy : realii suchasnoho rozvytku [Higher education in Ukraine: the realities of modern development]. Kyiv. P. 241–251.
13. Sysoieva, S. (2005). Osobystisno zorientovani tekhnolohii: metod proektiv [Personally oriented technologies: project method]. Pidruchnyk dlia dyrektora [A textbook for the director]. 9–10. P. 25–31.
14. Silakova T.T. (2017). Proektni tekhnolohii pidhotovky studentiv [Project technologies of student training]. Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Pedahohika, Psykholohiia, vol. 11, p. 153–158.
15. Khomenko, P., Prylutskyi, M. Teoretyko-metodychni aspekty formuvannya proyektnoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv haluzi fizychnoyi kultury i sportu [Theoretical and methodological aspects of physical culture and sports specialists to be project competence formation]. Pedahohichni nauky. 2021. № 78. Available at: <http://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/249847/247433> (Last accessed: 25.05.2022).
16. Khoruzha, L. (2006). Proektna kultura vchytelia: etychnyi komponent [Teacher project culture: ethical component]. Shliakh osvity [The path of education]. 2. P. 11–15.